

ความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก¹

Domestic Violence on Songkhla Lake Basin Area

ปพนธีร์ ธีระพันธ์²
Papontee Teeraphan²

¹ งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (วพส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

² อ., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง 93210

บทคัดย่อ

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และ
ความสุขของสมาชิกในครอบครัว ทั้งยังส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดย
เฉพาะในเขตจังหวัดพัทลุงซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ ในการศึกษาค้นคว้า
ครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ
สงขลาฝั่งตะวันตก โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ (1) เพื่อสำรวจถึง
การมีอยู่และสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ
สงขลาฝั่งตะวันตก (2) เพื่อสำรวจลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวในเขต
พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก และ (3) เพื่อสำรวจกระบวนการจัดการ
แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบผสม ซึ่งมีทั้งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและ
การวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูล
จากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ศึกษาแล้วจึงนำมาวิเคราะห์กับ
เอกสารทางกฎหมายต่อไป

ผลการศึกษาพบว่า (1) ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นเกินครึ่งหนึ่งใน
ครอบครัวของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง โดยลักษณะของความ
รุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ เป็นการด่าทออย่างรุนแรง ทำร้ายร่างกายทั้งที่ไม่
เป็นและเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และบังคับให้กระทำการใด ๆ
โดยมิชอบด้วยกฎหมาย (2) ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่
ได้แก่ ภรรยา รองลงมา คือ สามเณร โดยมีอัตราการเกิดความรุนแรงเฉลี่ย 18 ครั้ง
ต่อปี (3) สาเหตุของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 3 อันดับแรก ได้แก่ การดื่ม
สุราหรือเสพยาเสพติด ความเครียดจากการทำงาน และการขาดความรักความ
เข้าใจกันในครอบครัว (4) เมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำ
หรือผู้พบเห็นจะไม่ดำเนินการอย่างใด ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงใน
ครอบครัว รองลงมากลุ่มตัวอย่างบางส่วนจะแจ้งปัญหาความรุนแรงดังกล่าว

ต่อผู้ใหญ่นบ้านหรือกำนัน (5) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวควรจะเริ่มจากการเสริมสร้างความรักความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวต่อกัน ร่องลงมาควรแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ (6) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ทราบขั้นตอนการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาถึงรูปแบบที่เหมาะสมและความพร้อมของการรับข้อพิพาททางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ยความขัดแย้งโดยบุคคลที่สาม หรือการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ต่อเนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ต่อไป

คำสำคัญ: ความรุนแรงในครอบครัว พัทลุง ทะเลสาบสงขลา

Abstract

Domestic violence has caused the significant impacts of being and having happiness in a family. This violence also has the effects on society. Domestic violence, therefore, a very important problem, especially in Phattalung where the author has been working. This study has three main objectives. First, it aims to survey and analyze for the existence and the causes of domestic violence. Second, it aims to survey and analyze the characteristics of domestic violence, and last, this study aims to seek the proper process and solution when domestic violence occurs on those areas.

This study was conducted by using the mixed method. It started from collecting the questionnaire, followed by analyzing with related laws.

The study reveals that, first, domestic violence has occurred more than half to the families living on the studied areas which there are blaming, assault, battery and forcing to do something unwillingly. Second, it shows that the victims mostly are wives and husbands facing with domestic violence eighteen times per year in average. Third, the first three causes of exercising domestic violence are consuming alcohol and drugs, stressness on work

and lack of love and understanding among family members. Fourth, when domestic violence occurs the victims and the witnesses have decided not to act or response in order to solve this violence, some samples, however, have decided to inform the problem to the village headmen and the subdistrict headmen. Fifth, the majority considers that the domestic violence protecting means should be exercised by promoting the understanding among family members, enforcing laws against drugs, and having supporting family activities in the communities. Last, the majority does not perceive about the process under the Domestic Violence Victim Protection Act B.E.2550. According to the study, the author suggest that there should be further study on the proper form of mediation or the proper form of using restorative justice. The study should, moreover, include its readiness.

Keywords: Domestic Violence, Phattalung, Songkhla Lake

บทนำ

จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคใต้ของประเทศไทย มีความยาวจากทิศเหนือถึงทิศใต้เป็นระยะทางประมาณ 78 กิโลเมตร และมีความกว้างจากทิศตะวันออกไปถึงทิศตะวันตกเป็นระยะทางประมาณ 53 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 3,424 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,140,296 ไร่ พื้นที่ดังกล่าวประกอบด้วยพื้นดิน 1,919,446 ไร่ และพื้นน้ำ 220,850 ไร่ มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสงขลา และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดตรัง นอกจากนี้ พัทลุงยังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่อยู่ในอาณาเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ “ต้นน้ำ” ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของลำคลองและสายน้ำต่าง ๆ พื้นที่ “กลางน้ำ” ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนเมืองและชุมชนชนบท รวมทั้งแหล่งการค้า แหล่งอุตสาหกรรมต่าง ๆ และพื้นที่ “ปลายน้ำ” ที่อยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มและเป็นพื้นที่ชายฝั่งที่สำคัญของทะเลสาบสงขลา โดยที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาถูกยกย่องให้เป็นอู่ข้าวอู่น้ำของประชาชนในจังหวัดพัทลุง และเป็นแหล่งทรัพยากรที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีพทั้งด้านเกษตรกรรม ประมง และการท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุด วิถีชีวิตประชาชนในจังหวัดพัทลุงจะมีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกัน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกันมาตั้งแต่อดีต

จังหวัดพัทลุงมีประชากรทั้งสิ้น 520,419 คน แบ่งเป็นชาย 254,372 คน และเป็นหญิง 266,047 คน [1] ประชากรในจังหวัดพัทลุงอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัว โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง เช่น ทำนาข้าว ทำไร่ทำสวน ทำสวนยาง เลี้ยงสัตว์ ทำประมง เป็นต้น ประชากรดังกล่าวมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบใกล้ชิดและเรียบง่ายตามแบบสังคมชาวบ้าน (Folk Society)

อย่างไรก็ดี ภายใต้การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวดังกล่าวกลับพบว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกที่อยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกันภายในเขตจังหวัดพัทลุงเริ่มแย่งจากสถิติของศูนย์ข้อมูลความรู้แรงต่อเด็ก สตรี และความรู้แรงในครอบครัวแสดงให้เห็นถึงจำนวนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรู้แรงในครอบครัวในจังหวัดพัทลุงซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนหน้า [2]

ตารางที่ 1 จำนวนเหตุการณ์ของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในจังหวัดพัทลุง

ปีที่เกิดเหตุความรุนแรง	จำนวน (คดี)
พ.ศ.2552	10
พ.ศ.2553	111
พ.ศ.2554	161
พ.ศ.2555	163

จากสถิติข้างต้นพบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุงนั้นมีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดพัทลุงเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากร และในท้ายที่สุดย่อมไม่อาจทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดพัทลุงดีได้ดังวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่ว่า “เมืองเกษตรยั่งยืน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดดเด่น คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี”

รายงานการวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่ 11 ตำบล 5 อำเภอ ในจังหวัดพัทลุง ที่มีอาณาเขตติดต่อกับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก โดยมุ่งเน้นการสำรวจถึงสาเหตุและลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว และกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในพื้นที่ โดยในท้ายที่สุดผู้วิจัยหวังว่า ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ปัญหา ดังกล่าว และนำไปสู่การฟื้นคืนความสัมพันธ์ของประชากรทั้งที่อยู่ภายในครอบครัวและชุมชนให้ครอบครัวกลับมาเป็นสถาบันหลักทางสังคมที่มีแต่ความอบอุ่นใจและให้ความปลอดภัย รวมถึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ถึงการมีอยู่และสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว (2) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว และ (3) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์กระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบผสม ซึ่งมีทั้งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงนำมาวิเคราะห์กับเอกสารทางกฎหมายต่อไป

ในการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวในตำบลที่มีอาณาเขตพื้นที่ติดกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 11 ตำบลในเขตพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ ตำบลทะเลน้อย ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน ตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง ตำบลจองถนน ตำบลหวนโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว และตำบลอ่าวพะยูน ตำบลคอนประตู่ ตำบลเกาะนางคำ ตำบลเกาะหมาก ตำบลฝาละมี อำเภอปากพะยูน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยในเขตตำบลที่มีอาณาเขตติดต่อทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก 11 ตำบล 5 อำเภอ จำนวน 25,232 ครัวเรือน จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับประชากร คำนวณตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 394 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างสำหรับกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตามสัดส่วนประชากรและเลือกสุ่มอย่างง่ายจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละเขต จากนั้นเลือกตัวแทนครัวเรือนที่จะตอบแบบสอบถามตามความสมัครใจของตัวอย่าง (Volunteer nonrandom method)

ผลการศึกษา

ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในเขต 11 ตำบลที่มีพื้นที่ติดกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกส่วนใหญ่ในจังหวัดพัทลุงเป็นการด่าทอ ซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาญา โดยประชาชนผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือผู้พบเห็นจะไม่เลือกใช้วิธีการจับปัญหาด้วยการแจ้งความ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาประกอบด้วยตัวแทนครัวเรือนจำนวน 394 ครัวเรือน เป็นเพศชาย ร้อยละ 34.8 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.2 อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ 53.03 ปี มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 16.46 โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย คือ 4.19 คน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.14

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.1 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 12.2 และ นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่เคยเข้าศึกษา และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 30.4 รองลงมา คือ อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 26.3 ประกอบอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 14 นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพรับจ้างหรือลูกจ้าง ว่างาน เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา และรับราชการหรือทำงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ

ผลการศึกษาซึ่งปรากฏแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ มีดังนี้

1) ผลการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจและวิเคราะห์ถึงการมีอยู่และสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว พบว่า

(1) ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นเกินกึ่งหนึ่งในครอบครัวของผู้อื่นที่อาศัยอยู่ในเขตเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง และมีจำนวนประมาณ 1 ใน 4 เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างโดยตรง

(2) สาเหตุของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 3 อันดับแรก ได้แก่ การดื่มสุรา หรือเสพสิ่งเสพติด คิดเป็นร้อยละ 24.4 ความเครียดจากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 13.1 และการขาดความรักความเข้าใจกันในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 12.6

(3) ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ ได้แก่ ภรรยา รองลงมา คือ สามเณร โดยมีอัตราการเกิดความรุนแรงเฉลี่ย 18 ครั้งต่อปี

2) ผลการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจและวิเคราะห์ลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า ลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว ร้อยละ 69.3 เป็นการด่าทออย่างรุนแรง ร้อยละ 27 เป็นการทำร้ายร่างกายทั้งที่ไม่เป็นและเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และร้อยละ 3.7 เป็นการบังคับให้กระทำการใด ๆ โดยมีข้อด้วยกฎหมาย

3) ผลการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจและวิเคราะห์กระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก พบว่า

(1) เมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำหรือผู้พบเห็นเลือกที่จะไม่ดำเนินการอย่างใด ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 47 อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเลือกที่จะแจ้งปัญหาการเกิดขึ้นของความรุนแรงดังกล่าวต่อผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน คิดเป็นร้อยละ 26.4

(2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวควรจะเริ่มจากการเสริมสร้างความรักความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาควรแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 11.2 และมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 8.4 อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 7.6 เห็นว่า การมีกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายลงโทษผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวอย่างเคร่งครัดไม่ใช่วิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

3) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.5 ไม่ทราบขั้นตอนการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อจัดการกับความรุนแรงในครอบครัว

การอภิปรายผล

ในการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ที่มีลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ เป็นการด่าทออย่างรุนแรง ทำร้ายร่างกายทั้งที่ไม่เป็นและเป็นผู้ที่ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และบังคับให้กระทำการใด ๆ โดยมีข้อด้วยกฎหมาย นั้นเข้าข่ายความผิดตามกฎหมาย ดังนี้ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา [3]

(1) การกระทำที่มีลักษณะเป็นการด่าทออย่างรุนแรง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 บัญญัติว่า “ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(2) การกระทำที่มีลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกายแต่ไม่เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(3) การกระทำที่มีลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(4) การกระทำที่มีลักษณะเป็นการบังคับให้กระทำการใด ๆ โดยมีขบด้วยกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 บัญญัติว่า “ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใดหรือจำยอมต่อสิ่งใด โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเองหรือของผู้อื่น หรือโดยใช้กำลัง ประทุษร้ายจนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้นหรือจำยอมต่อสิ่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ความผิดตาม (1) - (4) ที่ได้อธิบายมาก่อนหน้าเป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวอีกฐานหนึ่งด้วย โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 4 กำหนดโทษไว้ให้จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [4] การกระทำความผิดที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว แต่เป็นความผิดตามกฎหมายหลายบท โดยเป็นความผิดทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กรณีเช่นนี้ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

จากผลการศึกษา หากเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 หรือ 391 นั้น กฎหมายให้ใช้บทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษ ซึ่งได้แก่ ความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 แต่สำหรับความผิดที่ถูกกระทำตามมาตรา 295 และ 309 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดที่จะใช้กับผู้กระทำความผิด ได้แก่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญา มาตรา 295 และ 309 เนื่องจากทั้งสองฐานความผิดมีการกำหนดโทษไว้คือ ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และ... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นโทษที่หนักกว่าการจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

เห็นได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวทุกลักษณะเข้าข่ายเป็นการกระทำผิดทางอาญา และอาจต้องรับโทษสำหรับการกระทำนั้น หากผู้เสียหายหรือผู้พบเห็นนำเรื่องไปร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้

2) ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ ได้แก่ ภรรยา และสามี ซึ่งภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

มาตรา 3 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้...

บุคคลในครอบครัว หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน”

จากบทบัญญัติข้างต้นเห็นได้ว่า กฎหมายไม่ได้เพียงคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นคู่สมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น กฎหมายดังกล่าวได้ขยายขอบเขตของบุคคลที่กฎหมายต้องการจะคุ้มครองไปถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์โดยพฤตินัยแม้ว่าจะไม่ได้จดทะเบียนสมรสด้วย บทบัญญัตินี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำหรือจะถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่ไม่ได้จดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะกับพื้นที่ในเขตต่างจังหวัดที่ประชาชนยังมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายน้อย นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตรานี้ยังได้ขยายความคุ้มครองออกไปถึงคู่สมรสเดิมผู้ที่เคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน เช่น หลาน ลูก ป้า น้า อา พี่ น้อง ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันอีกด้วย

3) เมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำหรือผู้พบเห็นเลือกที่จะไม่ดำเนินการอย่างใด ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยผู้ถูกระทำหรือผู้พบเห็นมีความคิดว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องภายในครอบครัว บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว นอกจากนี้ บุคคลภายนอกยังเกรงว่า หากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวแล้ว ในภายหลังหากผู้กระทำและผู้ถูกระทำพินิจความสัมพันธ์ให้กลับมามีเหมือนเดิมได้ ตัวบุคคลภายนอกอาจจะได้รับผลกระทบตามมาด้วย เช่น การถูกเกลียดชังจากบุคคลในครอบครัวดังกล่าว เป็นต้น ส่วนในมุมมองของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงเอง ผู้ถูกระทำเห็นว่า การดำเนินการตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความร้องทุกข์กับตำรวจ การแจ้งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเพื่อให้ช่วยดำเนินการต่อไปหรือการแจ้งบุคคลอื่น ๆ ไม่เป็นประโยชน์กับความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความรุนแรงดังกล่าวได้หมดไป

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเลือกที่จะแจ้งปัญหาการเกิดขึ้นของความรุนแรงดังกล่าวต่อผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน โดยให้เหตุผลว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและตนสามารถเข้าหาได้ง่ายที่สุด แม้ว่าในปัจจุบันอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่กำหนดเอาไว้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 [5] นั้นจะมียุ่ไม่มากนักแล้วก็ตาม โดยหน้าที่หลักของผู้ใหญ่บ้านและกำนันที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังปัญหา

ความเดือดร้อนของประชาชนในเขตหมู่บ้านหรือตำบลที่ตนรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ได้แก่

“มาตรา 27 ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็น หัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย...(4) รับฟังปัญหาและ นำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วน ราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ...” และ

“มาตรา 34 ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย”

ในทางปฏิบัติประชาชนก็ยังให้ความไว้วางใจในตัวบุคคลดังกล่าวในการเข้ามาช่วย แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าบุคคลอื่น ๆ เช่น ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิก สภาท้องถิ่น ฝ่ายปกครองอื่น ๆ หรือตำรวจ ซึ่งการเลือกวิธีดำเนินการเพื่อจัดการกับปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวดังกล่าวนี้ก็สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 5 วรรคแรก ประกอบมาตรา 3 ที่ว่า

“มาตรา 5 ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบ การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการ ตามพระราชบัญญัตินี้” และ

“มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้...พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรี แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และให้หมายความรวมถึงพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา...”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า บุคคล 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานฝ่ายปกครอง และตำรวจนี้เท่านั้นที่จะเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่และมีอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ถูกกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) นั้นเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตามความหมายของกฎหมาย [6] ดังนั้น หากมีความ รุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น และประสงค์ที่จะให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงได้รับความ คุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ รวมทั้งต้องการให้มีการใช้มาตรการพิเศษ เช่น การฟื้นฟู พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง การห้ามผู้ใช้ความรุนแรงเข้าสถานที่บางแห่ง ก็จะต้องเริ่ม ดำเนินการโดยการแจ้งเรื่องกับบุคคลในสามกลุ่มนี้เท่านั้น หากบุคคลในสามกลุ่มดังกล่าว

ไม่ทราบเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงนั้น ๆ กลไกและมาตรการพิเศษที่มีอยู่ตามกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่อาจถูกนำมาใช้ได้เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้

4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวควร จะเสริมสร้างความรักความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวต่อกัน รองลงมาควรแก้ไขปัญหยาเสพติดในพื้นที่ดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า การมีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายลงโทษผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวอย่างเคร่งครัดไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ที่ต้องการให้มีการใช้วิธีการยุติความรุนแรงรูปแบบอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการพิเศษเพื่อฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 12 กลับไม่ใช่วิธีที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะสามารถป้องกันการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ในลำดับต้น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความยุ่งยากในการจัดการ และความไม่ทราบในขั้นตอนดำเนินการตามกฎหมาย

5) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ทราบขั้นตอนการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เพื่อจัดการกับความรุนแรงในครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1) ชุมชนควรมีกิจกรรมหรือส่งเสริมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรักและความเข้าใจกันของสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งยังควรสอดส่องปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ

2) ผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เช่น ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ควรจัดช่องทางในการร้องเรียนหรือมีการประสานความร่วมมือเพื่อจัดการและดำเนินการกับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3) ควรมีการให้ความรู้ด้านกฎหมายกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อยุติความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

ควรศึกษาถึงรูปแบบที่เหมาะสมและความพร้อมของการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ยความขัดแย้งโดยบุคคลที่สาม หรือการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) กรณีที่เกิดความรุนแรงและการเจรจากันเองไม่เป็นผล

เอกสารอ้างอิง

- [1] ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็น กรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2557. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2558/E/049/11.PDF>.
- [2] รายงานสรุปจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวประจำปี. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.violence.in.th/violence/report/violence/report001.aspx>.
- [3] ประมวลกฎหมายอาญา. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%bb06/%bb06-20-9999-update.pdf>.
- [4] พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a4101/%a4101-20-2550-a0001.pdf>.
- [5] พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%c503/%c503-20-9999-update.pdf>.
- [6] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%bb05/%bb05-20-9999-update.pdf>.